

Tilburg University

Review of the book God en godsdienst

Sarot, M.

Published in:
Nederlands Theologisch Tijdschrift

Publication date:
2000

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Sarot, M. (2000). Review of the book God en godsdienst: Gesprekken op Capri, J. Derrida, G. Vattimo, H.-G. Gadamer, 1997, 9039107157. *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 54(1), 92-93.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Preprint

Jacques Derrida, Gianni Vattimo & Hans-Georg Gadamer, *God en godsdienst: Gesprekken op Capri*, Kampen, Kok Agora, 1997; 142 pp., f35, ISBN 9039107157;

Jacques Derrida, '**God**', *Anonymus* ingel. en vert. door Rico Sneller, Kampen, Kok Agora, 1998; 88 pp., f29,90, ISBN 9039107726.

In 1994 organiseerden Gianni Vattimo en Jacques Derrida een wijsgerig colloquium over 'de godsdienst' op Capri; de gehouden voordrachten werden in 1996 onder de titel *La Religion* gepubliceerd bij Éditions du Seuil. In de Nederlandse vertaling treft men *capita selecta* uit dit boek: een inleiding van Vattimo, hoofdreferaten van Vattimo en Derrida, en een reactie op het colloquium van de oude Hans-Georg Gadamer. Deze laatste laat zich ook goed als inleiding op de bundel lezen. In onze tijd van 'atheïsme uit onverschilligheid' (122) vindt ook een terugkeer naar de religie plaats, maar zonder 'terugkeer naar een kerkelijke doctrine' (127). Die terugkeer naar de religie (zowel in het 'collectief bewustzijn' als in het 'wijsgerige vertoog' – Vattimo, 114) komt voor velen onverwacht, en vraagt om verklaring. Derrida vraagt: 'Waarom valt dat zo gemakkelijk te benoemen fenomeen, de "terugkeer van de religies", zo moeilijk te denken? Waarom verwondert het ons? Waarom wekt het vooral verwondering bij hen die argeloos geloofden dat er een duidelijke tweedeling bestond: de Religie aan de ene kant, en aan de andere de Rede, de Verlichting, de Wetenschap, de Kritiek ..., alsof die elkaar moesten uitsluiten?' (13) Vattimo en Derrida proberen de terugkeer van de religie te denken in een voortdurend gesprek met Heidegger. Zoals Heidegger maakt ook Derrida veel gebruik van bespiegelingen over de etymologieën van woorden, wat Gadamer de verzuchting ontlokt: 'In de grond heb ik weinig op met etymologieën. Noch Heidegger, noch Derrida hebben mij er tot hiertoe van kunnen overtuigen dat etymologieën ons iets te zeggen hebben, in zover ze niet langer werkelijk in het levende taalgebruik meeklinken' (120). De nuchtere vraagtekens die Gadamer zet bij de speculatieve verhalen van Vattimo en Derrida, onderstreep ik graag. Ik zou de verhalen van Vattimo en Derrida niet in een enkele zin kunnen resumeren; de poging die Gadamer aan het eind van zijn bijdrage doet ('beide referenten zijn het er blijkbaar over eens dat noch de metafysica, noch de theologie op de grondvraag "waarom is er überhaupt iets en niet veeleer niets?" een wetenschappelijk antwoord kunnen geven' – 132) schiet tekort, omdat zij slechts naar voren haalt wat, volgens Vattimo en Derrida, theologie en metafysica *niet* kunnen, terwijl zij de waarde die religie volgens beide denkers kan hebben buiten beschouwing laat. Waar Gadamer de referaten samenvat in een stelling die vele *moderne* denkers zullen onderschrijven, benadrukken Derrida en Vattimo juist het *nieuwe* van het *postmoderne* tijdperk.

De aandacht van Derrida voor de religie vinden wij ook terug in het tweede hier aan te kondigen boekje, een vertaling van zijn *Sauf le nom* (1993) door Rico Sneller, die ook een uitvoerige en verhelderende inleiding (7-35) verzorgt. In deze dialoog rondom de mystieke poëzie van Angelus Silesius wordt Derrida's affiniteit met mystiek en negatieve theologie manifest. Voor beide boekjes geldt: kost voor liefhebbers!

Marcel Sarot